

HET BETOOG Werknemers met afstand tot de arbeidsmarkt

Social return werkt niet

door **Hans de Boer** en **Michaël van Straalen**

Je kunt als kleine ondernemer aan alle eisen voldoen die een gemeente in een aanbesteding stelt aan je product of dienst. Behalve één: je kunt onmogelijk 10 procent van de aanneemsom besteden aan het aan 't werk helpen van werknemers met een afstand tot de arbeidsmarkt. Je kunt de mensen met de goede diploma's of vaardigheden niet vinden. En als ze er wel zijn, wil je geen vakkundige medewerkers die al jaren bij je werken op straat zetten. Voor extra personeel heb je eenvoudig het geld niet. Dag opdracht!

Dit is geen incident, maar een structureel en groeiend probleem. Steeds meer overheden leggen ondernemers een dergelijke *social return* verplichting op via aanbestedingen. Veelal goed bedoeld om de kansen van deze groep op een baan te vergroten. Maar gemeenten hebben ook een financieel belang: ze mogen het geld dat ze zo besparen op uitkeringen vrij besteden aan verkeersdrempels, rotondes of straatverlichting. Vaak wordt zo'n *social return*-eis vrijwel automatisch opgelegd, zonder na te denken of de opdracht zich wel leent voor het aan de slag helpen van deze

mensen. Lukt het wel, dan dragen ze meestal beperkt bij aan werkzaamheden bij de opdracht. Gekwalificeerd personeel moet plaats maken.

Per saldo is dus geen sprake van méér werk. Vaak zijn het dienstverbanden voor de duur van de opdracht, waarna deze mensen weer terugvallen in de bijstand. Goede controle op de haalbaarheid van *social return*-eisen ontbreekt. Dit alles rechtvaardigt de vraag of *social return* niet slechts het rondpompen van mensen en uitkeringsgeld in de hand werkt.

Social return werpt fikse drempels op voor ondernemers om opdrachten binnen te slepen. De april vorig jaar ingevoerde Aanbestedingswet moet belemmeringen voor de toegang tot overheidsopdrachten wegnemen. Veel ondernemers moeten zich nu in bochten wringen om aan de *social return*-eisen te kunnen voldoen, ook als dit niet past binnen de omstandigheden van het bedrijf of de opdracht. Zij staan voor een duivels dilemma: ze kunnen het zich amper veroorloven opdrachten aan zich voorbij te laten gaan of ze moeten personeel ontslaan. Ondernemers voelen wel degelijk een verantwoordelijkheid voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Maar *Social return* is niet de oplossing.

Wat is dan het alternatief? De kans op duurzame resultaten neemt sterk toe als overheden de moeite nemen om in gesprek te gaan met ondernemers over de (on)mogelijkheden voor het aan het werk helpen van mensen. Daar is geen dwang via aanbestedingen voor nodig. Ondernemers zijn welwillend om deze mensen aan het werk te helpen, zolang dit op een manier gebeurt die past bij de situatie van de onderneming. Werkgevers hebben met kabinet en vakbonden afgesproken om tot en met 2026 100.000 banen te realiseren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Bij deze aanpak worden mensen ingeschakeld op basis van hun productiviteit. Dat vereist maatwerk waarbij rekening wordt gehouden met de aard van de werkzaamheden en mogelijkheden van bedrijven.

Social return werkt als een collectieve last op ondernemingen, vermindert groei en daarmee duurzame kansen op werk van ook de mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Voor het slagen van het 100.000 banen-project vragen wij de overheden om ermee te stoppen. Niemand wordt er beter van.

Hans de Boer en Michaël van Straalen zijn voorzitter van respectievelijk ondernemersvereniging VNO-NCW en MKB-Nederland.